

UNA TRADUCCIÓ PER OBRIR MOLTES PORTES CULTURALS

Fins a l'any 1948, en què l'Antonio Rumeu de Armas va publicar el seu estudi "Colón en Barcelona", la història oficial passava per alt el fet que el Descobridor hagués estat rebut pels Reis a Barcelona. Com que no es podia ocultar de fet, perquè hi havia massa referències que ho evidenciaven, els historiadors en parlaven d'una forma quasi antropològica, passant-hi per sobre de puntetes, com si fos un error o un mal menor, totalment menystenible. En el darrer dels casos, hom deia que En Colom hi havia estat rebut però d'una faïso personal i íntima, sense cap mena d'apoteosi popular ni institucional. Els Reis eren a Barcelona casualment –deien–, com podien haver estat a Toledo o Granada, i En Colom es va veure forçat, per una mera raó geogràfica, a desplaçar-s'hi. Llavors argüien que, atès que no hi ha constància oficial de la rebuda, aquesta hauria estat una cosa insignificant, sense cap mena de transcendència ni pública ni política.

Els historiadors es veien forçats a improvisar tota aquesta dialèctica de pedaços, perquè, altrament, si com innoven els cronistes, En Colom va tornar al mateix lloc d'on havia salpat, haurien d'assumir que havia sortit de Catalunya. I això era, per ells, de tot en tot, inacceptable. Si, enllà d'això, i de conformitat amb el seu mateix fill Ferran i el Pare Cases, sabíem que va ser rebut multitudinàriament pels catalans, aleshores, de retop, també caldria deduir que, per tal com a Catalunya se'n celebrava la tornada, els catalans van tenir una relació directa amb els expedicionaris i la gesta naval. Si no, ¿quin sentit tindria

aquella rebuda, aquell festeig popular, la presència dels Reis i de la Cort, la concurrència de quasi tota la noblesa catalana, si En Colom era genovès, els mariners andalusos, si havien salpat de la província de Huelva i s'havia interdit als catalans de passar a Amèrica? La resposta, tal com ja va assegurar al segle XVI En Cristòfor Despuig i al XVII l'Andreu Bosch, era que tant En Colom com els mariners que l'acompanyaven eren tots catalans.

¿Què feia En Colom, doncs, a Barcelona, amb els reis, amb la Cort, amb el poble, rebent els títols de Virrei i Governador General, inexistents a Castella, i cursant tots els preparatius del segon viatge durant unes Corts Generals de Catalunya? Per En Rumeu, "En Colom venia en cerca dels reis de Castella". Però, des de quan els reis de Castella, exercien com a tals dins de la Nació catalana? Des de quan els reis de Castella podien convocar i presidir, des de Barcelona, les Corts Generals de Catalunya i en nom seu organitzar expedicions militars i navals i signar-ne aquí tota la documentació? Des de quan els reis de Castella eren aclamats pel poble de Catalunya per unes gestes de les quals n'havien estat exempts? Com que les preguntes que he formulat no tenen cap mena de sentit històric, perquè és evident que els reis Catòlics a Catalunya sempre van actuar, com el dret i els fets objectiven, en tant que monarques catalans, en conseqüència, de l'evidència de tot plegat se n'infereix, novament, la còngrua conclusió que Catalunya i els catalans havien dut el pes d'aquella gesta.

Per això, a partir del moment que En Colom i la seva família porten la Corona davant dels tribunals per no haver complert el que havien pactat

bilateralment a les *Capitularcions* i s'incoa un procés interminable en contra la monarquia, el tema d'Amèrica esdevé una problemàtica qüestió d'Estat.

De la mateixa manera que els Colom presentaran càrrecs i proves per avalar la veracitat i la justícia del que exposen, la Corona intentarà contrarestar-ho amb documentació i testimonis que puguin desacreditar els seus acusadors. Heus aquí l'origen de les múltiples mixtificacions que s'ordiran des de la monarquia a fi de treure's el Descobridor, la seva família i llurs drets del davant per sempre més.

Amb aquest fi, doncs, els fiscals de la Corona asseguruen que En Colom només té la meitat de la propietat d'aquelles noves terres, perquè l'altra meitat, tal com deposava un descendent dels Ianyes-Pinçon, era d'aquests, que li havien cedit en herència, i ara ell la cedia a la monarquia. Més endavant veiem com el fiscal ja es veu amb cor d'afirmar que tot depenia dels Pinçon i que En Colom no era propietari de re. A més a més, ja sota Carles I, la Corona postulava també que tot els càrrecs i els béns que detenia el Descobridor eren fruit d'una concessió de Ferran II i no pas del rei Carles, per la qual cosa, calia tornar-ho a negociar tot de nou. Els arguments del fiscal són especialment rellevants en el fet que introdueixen la idea que En Colom havia pactat descobrir unes noves terres, desconegudes de tothom, en unes mars mai navegades, però que en realitat no va fer res de tot això, perquè va confondre el nou continent amb l'Àsia i Cuba amb el Japó. Amb això en mà, el fiscal ara podia al·legar –i al·legava– que com que En Colom no va descobrir re, sinó que s'ho va trobar per atzar, perquè no sabia on anava, totes les concessions reials eren nul·les.

Aquest fet em sembla transcendent per adonar-nos de com, pas a pas, les falsedats de la fiscalia, introduïdes als plets amb evident intencionalitat política a fi d'eliminar els drets de la família Colom, són incorporades als llibres d'història. I són utilitzats després per conformar el seu aparell de proves. Això que és tan transparent a qualsevol curiós que hagi fet una simple llambregada als plets, ha estat pres modernament com a veritat inamovible. I avui dia quasi no hi ha historiador, per més intel·ligent i documentat que pugui semblar, que no prediqui com un dogma de fe històric, per més proves que s'aportin que ho contradiguin irrevocablement, que En Colom –diguem-ho tot: potser el científic més important del seu temps– no sabia on anava i va confondre aquells indígenes mai no vistos, de pell codonyada, amb els japonesos.

A la fiscalitat li funcionava recórrer als llibres dels cronistes per trobar-hi arguments que justificuessin la història que necessitaven. El problema era que els llibres no deien el que ells volien. Llavors, amb una facilitat corpnedora, els reis es treuen de la màniga una rècula de lleis successives que permeten el control de les impremtes, la confiscació dels llibres i llur posterior reelaboració. Naixia, així, la censura moderna. A ella devem, doncs, per tal com cada llibre era supervisat per un censor diferent, la multiplicitat de llocs de naixement d'En Colom i la resta de dades irreconciliables que trobem dins de la seva biografia.

A més a més, com que els títols que se li van atorgar no es podien donar mai a un estranger, llavors el fiscal acusa En Colom d'estranger. Immediatament, tots els llibres passen a exposar que En Colom era un estranger pobre i desconegut. Com que els almiralls, els virreis i els governadors generals eren

personatges de la noblesa, vinculats a la casa reial, llavors els llibres d'història expliquen que era un plebeu i un pelacanyes qualsevol. Com que els catalans van ser els artífexs d'aquella gesta primigènia i els autors de les subsegüents expedicions de descobriment i colonització, els llibres i els documents relaten *ipso facto* que Catalunya no hi va tenir res a veure i que les lleis prohibien que els catalans poguessin passar i comerciar al Nou Món.

No em deixa de produir una profunda commoció intel·lectual veure com els nostres historiadors han construït la història tan sols agafant els retalls que la censura ha introduït als textos i n'ha fet un dogma de fe intocable. El més sorprenent encara és que els llibres, per bé que retocats i manipulats, han preservat moltíssimes traces de la història real. I, així, també exposen que En Colom era noble; que tenia escut d'armes; que era hispà, súbdit natural dels Reis Catòlics, català, amb vincles amb la reialesa; que prepara l'expedició amb la cancelleria catalana; que les *Capitulacions* les signa En Joan de Coloma i són guardades a l'Arxiu Reial de Barcelona; que el Descobridor escriu a catalans per avisar-los que torna amb una gran victòria; que tots els mariners eren catalans; que duïen barretina; que l'expedició se sufraga amb ducats, moneda inexistent a Castella; que només la impulsa el rei Ferran; que van sortir de Catalunya; que les tres caravel·les duen la bandera catalana, que la vila d'on salpen, també la hi té i, a més a més, és una vila del Comte d'Empúries; que travessen l'Estret de Gibraltar; que En Vicenç Anes Pinçon és veí de la vila de Pals; que En Colom torna a Barcelona, on té una casa i on es retira; que els Reis li atorguen càrrecs que tan sols existien a Catalunya; que els dotze primers apòstols del Nou Món

són de Montserrat; que el Legat Apostòlic és el Pare Bernat Boil; que el cap de la segona expedició és En Pere Bertran Margarit; que el tresorer de les Índies és l'aragonès Lope Conchillos; que el seu lloctinent és l'igualadí Joan de Serrallonga; que els primers indis són batejats a la Catedral de Barcelona, que des d'aquí es prepara tota la segona expedició i els reis hi signen tota la documentació coneguda; que el primer govern americà està dirigit exclusivament per catalans; que En Colom pren possessió de les noves terres amb la bandera reial de la creu, que no pot ser altra que la creu de Sant Jordi; que els mapes d'Amèrica porten quasi tots l'escut o la bandera de Catalunya (de dos, tres, o quatre pals) com a senyal de possessió territorial; que el rei Ferran, quan només és rei únicament i exclusivament de Catalunya, continua enviant exploradors i conqueridors al Nou Món, en rep les rendes, hi funda hospitals, hi regula el mandat del virrei, n'administra les terres i ell mateix s'intitula "Senyor de les Índies", i al seu testament deixa a la seva filla Joana, la part d'Amèrica que li corresponia com a rei de la Corona d'Aragó.

Tot això és als llibres. Als llibres oficials. Als llibres supervisats per la censura i amb la corresponent llicència d'impressió i en d'altres textos i documents que, pel fet de no haver-se editat, no van caure a mans dels censors reials. Per tant, tot això també és història oficial.

Llavors, ¿què ha fet que els nostres historiadors, guiats per una objectivitat professional inqüestionable, a l'hora d'escriure i explicar la nostra pròpia història, obliterin sistemàticament tota aquesta informació, facin com si mai no hagués existit o afirmin, en el més lleu dels casos, que és, simplement, una visió

polititzada i demagògica de la realitat? ¿Per què denunciem i menyspreem tot aquest gruix documental i acceptem sense el més mínim sentit crític ni rubor intel·lectual, totes les mentides introduïdes per la censura espanyola als llibres i en les còpies de documents i s'hi aferren i defensen i ens imposen amb un fonamentalisme espantós com si fos l'única veritat possible, escrita per un dit diví? ¿Tal vegada han estat abduïts per la política espanyola i pel seu argumentari mític? ¿Tal vegada en depenen econòmicament, com els caixers d'un supermercat depenen de l'empresa que els contracta? O, el que és més greu, i jo crec: que després de quasi tres segles d'ocupació espanyola, ja no depenen d'Espanya, ni de la seva política, ni del seu argumentari mític, ni dels seus postulats històrics, sinó que en formen ja part consubstancial i indestruïble i n'han esdevingut el seu corró de transmissió ideològica indispensable, bàsic, letal.

I, com és que, fins i tot, ho veuen i ho interpreten així aquells historiadors que es defineixen d'esquerrers, catalanistes, nacionalistes, federalistes o independentistes? ¿És versemblant que hi pugui haver un cert corrent ideològic i polític desvinculat del pensament historiogràfic oficial? Jo en tinc els meus dubtes seriosos. Crec que el coneixement de la realitat –és a dir, senzillament el coneixement– està intrínsecament entrellaçat amb el nostre posicionament ideològic i polític. I, atès que fins avui dia, el federalisme, l'autonomisme, el catalanisme i, àdhuc, l'independentisme formen part, a estrats i nivells diferents, de l'estructura de l'estat espanyol, és molt difícil poder interpretar la realitat al marge d'aquest immens embut engolidor. Per la qual cosa es dona la paradoxa

que l'historiador més antiespanyol que es pugui arribar a donar, en aquest punt precís que ens ocupa, ha acabat reproduint i defensant una història vertebrada i impulsada pels feixistes. I no s'adona que el seu pretès objectivisme és una arma de reproducció massiva irracional dels postulats anticatalans.

Dit això, i per si encara no ens havíem mentalitzat de la dificultat extrema d'emetre un judici exacte sobre els fets, cal ser conscients que la totalitat de documentació sobre la qual treballem és un trasllat, una còpia, una traducció d'uns textos originals voluntàriament esgarriats. Fer valer el nostre parer i predicar la nostra opinió tenint tan sols en compte aquesta documentació, per més notes al peu que hi posem, per més referències que acumulem, ens emmena directament i trista cap al cul de sac interpretatiu, car només ens movem en l'estrat de la traducció o de la còpia feta per la censura reial.

Aquest és el cas de tot el que afecta tant la biografia d'En Colom com el discurs textual dels seus escrits. Evidentment, aquest és el cas dels seus viatges. Per tal com Castella pretenia quedar-se per a ella sola les noves terres d'Amèrica –baldament només fossin una possessió literària–, calia que aquest desig s'acoblés perfectament amb la realitat. Però, com que la realitat no tan sols el desdeia, sinó que s'hi oposava frontalment, la Corona, mitjançant els censors, va decidir canviar la realitat. Així, retocar el *Diari de Bord* d'En Colom, atès que narrava fil per randa, rumb a rumb, vent a vent, dia i nit, els fets que es van esdevenir en el primer viatge de descoberta, es va convertir en l'objectiu central de la maquinària censora. Per aquesta raó no es conserva avui dia cap dels escrits

originals de l'Almirall que fan referència als seus viatges a Amèrica, ni tan sols les còpies primigènies que es van fer en aquell moment.

De tota manera, si hem conservat una crònica prou exhaustiva del primer viatge, ha sigut mercès a la diligència del Pare Cases, que va incloure les anotacions d'En Colom, si bé ja mutilades i, en alguns paràgrafs, confusionàries, dins la seva *Història*. Així ho han vist quasi tots els estudiosos del tema. L'André Saint-Lu, per exemple, a “La marque de Las Casas dans le «Journal de la Decouverte» de Christophe Colomb”, on ens explica les raons que En Cases podia haver tingut a l'hora de retocar un o altre fragment del *Diari* d'En Colom, assegura que, “havent decidit d'abreujar-lo, fou conduït a resumir i, així mateix, a suprimir nombrosos passatges, dels quals n'ignorem l'extensió i, naturalment, el seu contingut exacte”.

Però l'Emiliano Jos, que també es queixa de l'abreujament del text, a “El Libro del primer viaje. Algunas ediciones recientes”, creu que “si no el tenim íntegre és per raó de la despreocupació de tota la família del Descubridor”, perquè no en van assegurar eficientment la seva impressió, malgrat i haver obtingut la reial llicència per fer-ho.

I En Juan Gil, a la «Introducció» de *Cristóbal Colón. Textos y documentos completos*, encara conclourà: “Efectivament, no es tracta ja de suposar que s'hagi corregit una o altra paraula, aquesta o aquella expressió, sinó d'una qüestió molt més greu: que s'hagi alterat substancialment el text original dels *Diaris*, dels quals –estranya casualitat– ni tan sols ens n'ha arribat una mala còpia”. I fent referència a interpolacions que ell considera inofensives, rebla: “Aquí, si res més

no, hi podem descobrir l'afegit, innocent en aparença, com tampoc no causen cap mal major, certes explicacions a termes nàutics que semblen, simplement, glosses. Però, quants altres afegitons han passat encara inadvertits? I el que és pitjor: quants passatges han estat suprimits a fi de deixar en bon lloc la figura de l'heroi?”.

Cap d'aquestes transcendents qüestions no tindrà resposta per En Gil, que tampoc intueix –evidentment– cap rerafons polític a les retallades, cap conxorxa d'Estat portada a terme per professionals. Ans, fins i tot, desvincula En Cases de les adulteracions del *Diari*. Per la qual cosa, caldria interpretar que el *Diari* es va adulterar i encongir tot sol.

Sigui com sigui, no hi ha dubte que el text és un resum. Però, per mi, no fou dut a terme ni per En Casaus ni solitàriament, sinó pelsensors. Que la família Colom volgués imprimir el *Diari*, que n'obtingués la corresponent llicència reial, però que el projecte no arribés a bon cap, ja ens hauria d'aclarir els mòbils polítics que hi havia al darrera, més que no pas “la despreocupació de tota la família del Descubridor”, que diu En Jos. O és que el fet de demanar una llicència d'impressió és un desmenjament i una mostra de desídia? Si el projecte es va aturar només va ser per la intercessió de la Corona, que és l'única que exercia un control absolut sobre l'edició dels llibres i l'única que protegia i tenia accés als arxius reials.

Per contra, tenim les paraules d'En Cases que ens testimonien que volia incorporar tot el text sencer del *Diari de Bord* a la seva *Història*: “Vull posar aquí aquestes singladures o jornades de cada dia i nit, breument, tal com les vaig

treure del llibre sobredit d'En Cristòfor Colom en aquella seva primera navegació”. L'interpolació del mot «breument» no ens ha d'enganyar pas. Car, o bé transcrivia les paraules d'En Colom «breument», o bé «tal com» les va extreure del llibre. Però no pas d'ambdues maneres alhora. Com que En Cases deixa constància que transcriurà les jornades del *Diari de Bord* “tal com les vaig treure del llibre sobredit d'En Cristòfor Colom”, és lògic deduir-ne que el «breument» hi ha estat interpolat per justificar-hi l'amputació i la tergiversació que els censors hi han introduït.

En Rumeu de Armas, en el seu estudi sobre “El «Diario de a Bordo» de Cristóbal Colón. El problema de la paternidad del extracto”, ha mostrat també la seva sorpresa pel fet que En Cases no incorporés tot el *Diari* sencer a la seva *Història*: “Cal destacar la sorpresa que produeix imaginar el zelós i despert frare dominic extractant un document veritablement sensacional, si tenim en compte l'habitual inclinació a *col·leccionar* escrits sortits de la ploma del Descobridor en tota la seva integritat”. I continua sorprenent-se: “¿Com admetre que En Cases, acumulador apressant de documents, proves testificals i informació exhaustiva, de tota mena, passés per alt, en extractar el *Diari*, fets i circumstàncies de capital interès?”. La pregunta en si, ja constitueix tota la resposta, car justament si aquests fets i circumstàncies s'esborren és perquè són de “capital interès”.

Finalment, En Rumeu, comparant el text casenc amb el d'En Ferran Colom, apunta amb perplexitat creixent: “Encara és més curiosa aquesta dada. Quan el frare dominic percep una discrepància entre el *Diari* que té a la vista i el *text ferraní*, se separa d'aquell amb olímpic menyspreu i se ceneix, en canvi, a

aquest. Es tracta d'una norma de conducta que amb prou feines té excepció. ¿Pot trobar-se prova millor que [En Cases] era aliè a la seva elaboració?”. Qui va elaborar, doncs, el text? Respon, indiferent, En Rumeu: “El fet en si no té la més mínima importància. El valor de l'extracte rau en el model en què s'inspira el *Diari de Bord* de la primera navegació, amb independència de la persona que n'escometés la tasca. Tant hi fa que l'hagi redactat un escriptor anònim, si era expert i competent, que fra Bartomeu Cases, amb facultats similars”. Però, per mi, el problema de l'autoria no és indiferent: és capital. Perquè si l'extracte fou redactat pels censors, com jo afirmo, i els exemples que he posat aquí així indueixen a creure-ho, la implicació de l'Estat espanyol en la destrucció de les dades documentals autèntiques i llur canvi per noves dades falsejades es fa patent i incontestable.

I el que s'esdevé amb el *Diari* del primer viatge, passa idènticament en tots els altres: són un refregit i una traducció. Ni s'han conservat els originals, ni podem fixar-ne el text amb precisió. La Consuelo Varela, en parlar de l'edició l'espanyola d'aquests mateixos quatre viatges, feta per Alianza Editorial, assegurava: “Cap d'aquests documents no s'ha conservat en el seu original colombí, tot i que no pas per això deixen de ser peces d'indubtable valor històric i, fins i tot, literari”. I és ben cert: tenen un gran valor literari, un gran valor mítico-sentimental. I és des d'aquesta perspectiva que tenen, de retruc, un gran valor històric, si entenem la història d'Espanya com una gran confabulació política per apropiarse la nostra història. I tant! Tenen un valor històric incalculable, perquè ens permeten fixar amb molta precisió els límits del saqueig

documental, de la destrucció sistemàtica de la consciència col·lectiva i de la reconstrucció nacional espanyola sobre la base ignominiosa del menyspreu a la veritat.

Per la Varela, que glossa les intrínclis documentals del segon viatge, també han “desaparegut els Llibres d’Armades en què figuraven la relació de despeses efectuades en aquest viatge” i ni disposem del rol de mariners que s’hi van embarcar. Ja he dit abans que tot el segon viatge va ser preparat íntegrament des de Barcelona. S’ha conservat més d’un centenar de documents signats pels reis a la ciutat comtal respecte a l’organització de l’armada. A Barcelona arriben els mariners i En Colom; arriben també els ambaixadors de Portugal a negociar el tractat de partició de l’Atlàntic; arriben les butlles pontifícies, de mà del bisbe de Barcelona Pere Garcies, concedides per un altre català: Alexandre VI. Des de Barcelona, En Joan de Lanuça, lloctinent general del Principat, a petició dels reis, és l’encarregat de cercar cosmògrafs aptes per donar el seu parer pel que fa a la divisió de l’Atlàntic. A Barcelona s’imprimeix la *Lletra* que En Colom a enviat al Rei, a En Gabriel Sanxis i a En Lluís de Santàngel i de Barcelona es propaga per tot Europa. Des de Barcelona els reis trien els monjos de Montserrat perquè siguin els primers a evangelitzar les terres del Nou Món i hi posen el Pare Bernat de Boïl al capdavant. De Barcelona els reis es cartegen amb En Colom i el tresorer i els responsables d’organitzar l’armada; hi posen els seus oficials i ho fan saber a En Colom i resolen els conflictes que es deriven de tot el tragí preparatori. Tot s’esdevé a la capital del Principat. Però els textos, curiosament, poc després, quan tot és a punt, afirmen que En Colom va salpar de Cadis.

Sort n'hem tingut del gran tou d'historiadors i cronistes dels segles XVI i XVII que ens diuen ben diàfanament que En Colom va sortir de Barcelona. Però, aquests, com de costum, continuen guardats als nostres arxius i biblioteques, sense que siguin presos com a matèria de consulta. Per què els hauríem de consultar si tot ja està escrit i ben lligat? O serà lligat i ben escrit? I justament, perquè hi havia encara més catalans que mai en aquesta segona expedició, amb més raó s'havia d'ocultar i capgirar el text original. I ara podem entendre per què la Varela, fent-hi referència, ens assegura que “les mancances en aquest text són majors que en els *Diaris* dels tres viatges restants”.

Pel que fa a la tercera expedició, torno a recórrer a la Varela, perquè em sembla prou explícita. Diu: “Talment com s'esdevingués en el *Diari* del primer viatge, només disposem de l'extracte que el Pare Cases efectuà del *Diari* original de l'Almirall”. Ara bé: ja he indicat anteriorment a quina mena de saqueig textual va ser sotmesa l'obra d'En Cases i, més concretament, la temàtica relacionada amb En Colom i els seus viatges. Vull dir amb això que som davant d'una nova traducció, que ha desvirtuat el sentit pregon del que l'Almirall va escriure. I per si a tot plegat no n'hi hagués prou, el quart i darrer viatge va desaparèixer per complet de l'obra d'En Cases. Per la Varela, “alguns autors posen en dubte l'existència d'un *Diari* d'aquest viatge, adduint que En Cases, tan escrupolós en citar les seves fonts d'informació, no l'esmenta en cap moment”. El text, doncs, prové d'una còpia, dipositada a la biblioteca d'En Ferran Colom. Però d'una còpia, al capdavant. I traduïda a l'espanyol.

Totes les dades, doncs, referents als viatges d'En Colom, s'han de posar en quarantena, a manca de cap altra informació sincrònica. Però, sobretot és important que, a fi de contrastar les fonts, també tinguem a disposició testaments, cartes, dietaris i manuscrits inèdits, anotacions dels llibres notariaus, contractes, que no vinguin únicament de fonts oficials, ni de llibres impresos, perquè, pel fet d'estar controlats per la Monarquia, ja els trobarem passats pel sedàs d'un punt de vista únic i uniformat.

Sigui com sigui, el llibre que presentem a continuació, amb tots aquests paranys de comprensió històrica i textual, té l'enorme transcendència de tornar a posar els escrits d'En Colom en la seva llengua originària. En la llengua en què van ser escrits. Ara no és el moment d'estendre'm en un estudi detallat sobre la veracitat i la constatació empírica del que afirmo. Hi ha estudis preciosos que ho demostren a bastament, sense cap mena de rubor intel·lectual. El primer d'ells, efectuat per En Josep Maria Castellnou, s'intitula *Cristòfor Colom, català (com parlava Cristòfor Colom?)*. I el segon és obra d'En Nito Verdera i porta per títol *Cristóbal Colón, catalanoparlante*. Són dos llibres que haurien de ser matèria obligatòria de lectura a tots els estudiants de Filologia i que només un país autosuficient com el nostre, que confon la lluita per l'alliberament amb les reverències estatutàries, camuflades de llibertat de decisió, es permet el luxe de menystenir.

Pel que fa a la *Lletra*, el registre de la Biblioteca Colombina també ho explicita sense cap restrenyiment conceptual, car deixa clar que el text és escrit

“en català”. No cal dir, que aquest exemplar, sobre el qual es van fer totes les traduccions conegudes a hores d’ara, també es va fer desaparèixer.

Deia que l’obra que publica En Josep Maria Orteu és d’una transcendència insospitada. Perquè, després de cinc segles exactes de la mort d’En Colom, que coincideixen amb cinc centúries de decadència literària induïda per la Corona d’Espanya, rubricades amb qualque intent de genocidi, tenim finalment a l’abast dels lectors els textos d’En Colom en la llengua originària. És clar que la traducció ja suposa un canvi de mentalitat, fruit també dels segles transcorreguts, que canvien els mots i la sintaxi. Però també és evident que el que la traducció presenta no és el que En Colom va escriure del seu puny i lletra. S’hi aproxima molt i conté inclosos, àdhuc, els retocs i les interpolacions dels censors. I aquest és un obstacle que, fins que no aparegui un original, serà materialment insalvable. No hem de pretendre que, pel fet que ara ja tinguem en català, els viatges d’En Colom, s’hagi tancat un cicle. Tot just el comencem. Amb un balbuceig tímid, amb una tasca complexa, però amb la ferma voluntat i la consciència clara d’estar obrint una nova porta a la nostra cultura, a la nostra curiositat personal i a la nostra renovada consciència nacional.

Jordi Bilbeny